

دکتر فرشاد فاطمی معاون پژوهشی پژوهشکده پولی بانکی در دومین گردهمایی انجمن پسته ایران مطرح کرد:

تولید بخش صنعت ۲۰ درصد کوچک شد!

ثابت نگه داشتن قیمت ارز عقلایی نیست!

ماهنامه پسته - عضو هیات علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه صنعتی شریف در دومین گردهمایی انجمن پسته ایران، بخش حقیقی اقتصاد، مکانیزم‌های اثرگذار بر وضعیت کنونی اقتصاد ایران و روند متغیرهای پولی و تورم را تشریح کرد.

دکتر فرشاد فاطمی اردستانی با بیان این که برآورد ما در پژوهشکده پولی بانکی، رشد بخش‌های مختلف اقتصادی در سال ۹۱ را، منهای ۶ درصد نشان می‌دهد، گفت: البته این عدد خوشبینانه است، چون با قیمت ثابت سال ۷۶ است. این در حالی است که ارزش گروه‌های مختلف اقتصادی در این مدت تغییر کرده. به طور خاص نفت و خودرو در کل سید ما مهم‌تر شدند.

فاطمی اردستانی با بیان این که عدد گروه نفت در سال ۹۱، به میزان ۳۳ یا ۳۴ درصد نسبت به سال قبلی کوچک‌تر شده است، افزود: وضع صنعت به خاطر مساله تحریم‌ها از همه بدتر شده است. او با اشاره به روند بلند مدت و تغییرات کوتاه مدت ارزش افزوده بخش کشاورزی در این مدت گفت: به نظر می‌آید بخش کشاورزی مستقل از بخش‌های دیگر، با یکسری نوسانات، رفتار خودش را داشته است.

معاون پژوهشی پژوهشکده پولی بانکی افزود: درواقع فعالان بخش کشاورزی، کمتر از همه دستشان در جیب نفت بوده است. به همین خاطر تالطم‌های بخش نفت در بخش کشاورزی خیلی کمتر خودش را نشان می‌دهد.

او با بیان این که اگر وضعیت تولید شرکت‌های بوری را از روی شاخص‌های تولیدی که سه ماهه اعلام می‌کنند برداشت کنیم، گفت: می‌توانیم برآورد خیلی خوب با دقت خیلی بالا از تولید بخش صنعت بدهیم. برآورد ما این است که بخش تولید صنعتی با احتساب فرآورده‌های نفتی در پاییز ۹۲ به نسبت پاییز ۹۱، ده درصد کوچک شده باشد. اگر بدون احتساب فرآورده‌های نفتی در نظر بگیریم، ۲۰ درصد کوچک شده است.

او ادامه داد: اینکه فرآورده‌های نفتی به ما کمک کرده، به خاطر بالا رفتن قیمت ارز و افزایش درآمد بازار پتروشیمی به ریال است. چون ارز را می‌توانستند خیلی گران‌تر بفروشند.

فاطمی اظهار داشت: اگر بخواهم سطحی به بخش‌های مختلف نگاه کنیم، خودروسازهای ما

بر اساس تحولات بین‌المللی بچینیم، پیش‌بینی ما این است که در وضعیت کنونی صادرات نفت و میعانات ۱/۳ میلیون بشکه است. احتمالاً ۹۰۰ هزار بشکه آن نفت خام است. اگر این روند فعلی بخواهد ادامه پیدا کند، در سال ۹۳ تقریباً همین حدود ممکن است ادامه یابد.

فاطمی این را هم اضافه کرد: اگر مذاکرات به شکست بخورد، وضعیت ما از این بدتر می‌شود و جمع صادرات نفت و میعانات ما حدود ۹۰۰ هزار بشکه خواهد بود. تصور ما این است که در آن صورت برای بانک مرکزی خیلی مشکل خواهد بود که دلار را در وضعیت ارقامی که داریم، نگه دارد.

احتمالاً بدترین وضعیت را دارند. پاییز ۹۲ نسبت به پاییز ۹۱، خودروسازی ما حدود ۳۳ درصد کوچک شده است.

او البته این را هم اضافه کرد: پیش‌بینی ما این است که رشد تولید ناخالص حقیقی ما تا پایان سال ۹۲ چیزی حدود منهای ۲ درصد شود. یعنی ۶ درصد سال گذشته و ۲ درصد امسال، تقریباً ۸ درصد طی ۲ سال کم شده است.

فاطمی خاطرنشان کرد: پیش‌بینی ما این است که در سال ۹۲ همچنان در رکود باشیم. پیش‌بینی ما این است که رشد بخش صنعت حدود حداقل هفت یا هشت درصد منفی باشد.

او ادامه داد: اگر بخواهیم سناریوهای احتمالی را

تورم پاییز ۹۳ حدود ۲۰ درصد خواهد بود

عضو هیات علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه صنعتی شریف با بیان این که اقتصاد ما به خاطر داشتن نقدینگی‌های بالا عادت کرده که نقدینگی، سریع خودش را به تورم منتقل کند، گفت: دو سال طول می‌کشد که اثر افزایش در پایه پولی، خودش را کامل در نقدینگی و تورم نشان دهد.

او افزود: هر چند رشد پایه پولی ما در دو ماه اخیر منفی بوده و با اوراق مشارکتی که بانک مرکزی انتشار داد، منفی‌تر خواهد شد، منتهی از اثر انباشته شدن نقدینگی سال گذشته نمی‌شود گذشت.

او با اشاره به مفهوم پول پر قدرت گفت: افزایش هر یک از سه مولفه‌ی بدهی دولت به بانک مرکزی، بدهی بانک‌های تجاری به بانک مرکزی و میزان ذخایر ارزی بانک مرکزی باعث افزایش پایه پولی و به این ترتیب تورم می‌شود. تورم‌هایی که ما داشتیم از همین محل می‌آیند. پیش‌بینی‌های ما نشان می‌دهد که با ادامه روند موجود، متوسط تورم سالانه منتهی به پاییز ۹۳، چیزی حدود ۲۰ درصد خواهد بود.

او البته این را هم اضافه کرد: اگر بانک مرکزی بتواند روی سیاست انقباضی که الان اتخاذ کرده پایبند بماند، هدف‌گذاری بانک مرکزی که ظاهراً ۲۴ درصد است و به نظر می‌آید که دولتی‌ها از ۲۵ درصد حرف می‌زنند، محقق شود. از آن‌جا که پاییز ۹۲ نسبت به ۹۱ این عدد ۴۰ درصد بوده، اگر این اتفاق بیافتد چیزی حدود ۶۰ درصد تورم را کم کرده ایم.

او با بیان این که با توجه به شرایط اقتصادی سیاسی سال ۱۳۹۳ به نظر می‌رسد تورم در این سال نسبت به سال ۱۳۹۲ کاهش خواهد یافت خاطر نشان کرد: اما با در نظر گرفتن یکسان‌سازی نرخ ارز و اثر مستقیم افزایش شاخص قیمت کالاهای وارداتی و همچنین اثر مستقیم افزایش قیمت حامل‌های انرژی انتظار داریم میزان تحقق‌یافته‌ی تورم در نیمه‌ی دوم سال ۱۳۹۳، بیش از میزان پیش‌بینی‌های غیر شرطی باشد.

او ادامه داد: اگر در تورم تغییری اتفاق بیافتد، باعث می‌شود که در کشور واردات زیاد داشته باشیم، چون در تولید دچار مشکل می‌شویم. در واقع یک اثر دو جانبه است که اثر متقابل با نرخ ارز دارد.

تقاضای سوداگرایانه داریم

او با اشاره به وجود تقاضای سوداگرانه گفت:

دیگری کرده است. از آن دو میلیون و صد هزار واحدی که باید تحویل داده می‌شد، یک میلیون تحویل داده شده و مابقی آن هنوز به منابع نیاز دارند.

او با بیان این که پیش‌بینی برای میانگین تورم در سال ۲۰۱۳ دنیا تقریباً ۳/۹ درصد است، یادآور شد: تورم اقتصادهای پیشرفته ۱/۷ درصد، تورم اتحادیه اروپا ۲ درصد، تورم اقتصادهای نوظهور ۶ درصد، تورم کشورهای در حال توسعه آسیایی ۵ درصد، تورم خاورمیانه به اضافه‌ی افغانستان و پاکستان چیزی حدود ۹/۴ درصد برآورد شده است.

او خاطر نشان کرد: بیش از ۱۰ یا ۱۵ کشور دنیا تورم بالای ۲۰ درصد دارند.

او در تشریح عوامل تعیین کننده تورم گفت: اگر تورم را با کمی اغماض معادل افزایش قیمت از سال قبل به سال فعلی بگیریم، یعنی بگویم شاخص قیمت‌ها امسال چند است؟ و سال گذشته چند بوده است؟، از چهار کانال ممکن است این قیمت‌ها بالا رفته باشد.

فاطمی افزود: یکی از این کانال‌ها، افزایش مستقیم شوک قیمت انرژی است. این اثر به این ترتیب است که یکسری کالا در سبد خانوار دارید، وقتی یکی از این کالاها گران می‌شود لزوماً به معنی گران شدن سایر کالاها نیست، ولی ارزش کل سبد بالا می‌رود. در عین حالی که نسبت قیمت‌ها اصلاح می‌شود، ممکن است کل سبد قیمت‌ش کمی بالا برود، این اثر، به خودی خود یک اثر کوتاه مدت است.

او ادامه داد: کانال دوم؛ هر جایی است که دولت کسری داشته باشد که هدفمندی یارانه‌ها مهمترین آن است. ممکن است پروژه‌های بزرگی مثل مسکن مهر هم باشد، که باعث کسری بودجه دولت می‌شوند و تراز مالی دولت منفی‌تر می‌شود. فاطمی خاطر نشان کرد: دولت ممکن است برای جبران دو کار کند: یا اینکه تلاش کند قیمت ارز را بالا ببرد که یکسری کالاهای وارداتی، گران می‌شوند و دوباره اصلاح قیمت می‌شود. یا این که کمبود خودش را از طریق استقراض از بانک مرکزی، تأمین کند که اینکار منجر به افزایش در پایه پولی می‌شود. این در حالی است که عملاً دنیا قبول کرده که چیزی که باعث تورم است افزایش در پایه پولی است.

او با بیان این که این دو اتفاق باعث تغییر سبد خانوار می‌شود و قیمت‌های نسبی را تغییر می‌دهد، ادامه داد: این تغییر قیمت‌ها، اصلاح مصرف را در پی خواهد داشت و هم کل سبد گران می‌شود و هم در بلند مدت همه‌ی قیمت‌ها با هم بالا می‌روند.

احتمال کسری بودجه دولت

او در بخش دیگری از سخنان خود به اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها اشاره کرد و گفت: افزایش قیمت انرژی، تأثیراتی روی خانوار دارد و به خانوارها فشار می‌آید چون که خرج زندگیشان بالا می‌رود.

فاطمی افزود: دولت به خاطر اینکه درآمدی کسب کرده، می‌خواهد آن درآمد را به خانوارها منتقل کند. ممکن است در این مسیر دچار کسر بودجه شود. تهدیدی که به وجود می‌آید این است که دولت بخواهد از منابع بانک مرکزی برداشت کند، یا اینکه تلاش کند با افزایش قیمت ارز در بازار، کسری منابعش را در هدفمندی تأمین کند.

او خاطر نشان کرد: مکانیزم اول باعث افزایش قیمت ارز در بازار خواهد شد و مکانیزم دوم باعث می‌شود که پایه پولی افزایش پیدا کند.

فاطمی با بیان این که پایه پولی، موتور اصلی افزایش نقدینگی و تورم است، خاطر نشان کرد: به خاطر اینکه قیمت حامل‌ها افزایش پیدا می‌کند، هزینه بنگاه‌ها بالا می‌رود. نهایتاً قیمت یکسری از کالاهای بنگاه‌ها اصلاح می‌شود. در اینجا مقداری گرانی خواهیم دید و چون وضع بنگاه‌ها بدتر می‌شود، درآمد خانوارها کاهش پیدا می‌کند. به هر حال در اقتصاد، بنگاه‌ها سودشان را بین خانوارها تقسیم خواهند کرد.

او ادامه داد: چون بنگاه‌ها نیاز به منابع دارند، به نظام بانکی فشار می‌آورند و تقاضا برای تسهیلات افزایش خواهد یافت. نظام بانکی برای اینکه بتواند به بنگاه‌ها تسهیلات دهد، مجبور می‌شود که سراغ بانک مرکزی برود. این امر منجر به افزایش بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی می‌شود و مجدداً افزایش در پایه پولی اتفاق می‌افتد و همان داستان تورم قبلی تکرار می‌شود.

مسکن مهر از جیب مردم است

او اظهار داشت: یادمان باشد یک جای دیگر دست دولت و نظام بانکی در جیب بانک مرکزی برای افزایش پایه پولی است که آن هم مسکن مهر است. ابعاد مسکن مهر خیلی بزرگ، یعنی چیزی حدود ۱۰۰ هزار میلیارد تومان یا کمی بیشتر است. برآورد می‌شود تقریباً ۴۰ درصد این رقم، بدهی مستقیم بانک مسکن به بانک مرکزی بابت مسکن مهر است.

دکتر فاطمی به صراحت گفت: اگر دولت دارد مسکن مهر تحویل خانوارها می‌دهد، خیلی غره نباشد که برای مردم مسکن ساخته است چون پول آن را از طریق افزایش تورم و مالیات، از جیب همه گرفته و خرج ساختن مسکن مهر برای عده

زمانی که در اقتصاد تورم داریم و نرخ بهره ثابت است، تقاضای سوداگرایانه ایجاد می‌شود. به این ترتیب بازدهی بازارهای مالی غیر جذاب می‌شوند. می‌شود دلار یا خانه خرید. یعنی هر چقدر تورم بالا رود و نرخ ارز هم تثبیت شده باشد، باعث می‌شود که تقاضای سوداگرانه هجوم بیاورد و مردم بروند مثلاً ارز بخرند.

فاطمی افزود: بعضی می‌گویند که ما تا ۱۹ میلیارد دلار اسکناس دلاری در دست مردم در خانه‌هایشان داریم. درست یا غلط بودن این موضوع را نمی‌دانم ولی به هر حال بخشی از تقاضای ارز ما تقاضاهای سوداگرانه است.

او ادامه می‌دهد: از آنطرف هم اگر ریسک‌های سیاسی به وجود بیاید ممکن است باعث خروج سرمایه شود. پس احتیاج به ارز دارند و این هم تقاضای ارزی به وجود می‌آورد.

در صورتی که تحریم‌ها صادرات غیرنفتی را برای ما مشکل کند به همان ترتیبی که ظرف یک یا یک سال و نیم اخیر اتفاق افتاد، منجر به کاهش عرضه‌ی ارز در بازار می‌شود. یعنی دولت نفت صادر می‌کند اما درآمدهای نفتی به دستش نمی‌رسد و توان بانک مرکزی برای مداخلات ارزی در بازار ارز کم می‌شود. به همین ترتیب می‌تواند روی نرخ ارز اثر مثبت بگذارد. در عین حال ذخائر بانک مرکزی هم محدود است. به نظر می‌آید احتیاج بانک مرکزی هم در برداشت از این ذخائر کمی بیشتر شده است.

او یادآور می‌شود: اگر تحریم‌ها جلوی ورود سرمایه را هم بگیرد و ورود سرمایه کم شود، آن هم روی نرخ ارز تاثیر می‌گذارد.

او با اشاره به مقوله‌ی میزان سودآوری سرمایه گذاری در داخل کشور، گفت: این مقوله هم می‌تواند روی سرمایه گذاری و نهایتاً تورم تأثیر داشته باشد.

نرخ ارز تحت تأثیر تقاضای سوداگرانه

او با بیان این‌که سال آینده نرخ ارز تحت تأثیر تقاضای سوداگرانه خواهد بود، گفت: به هر حال مردم ارز دارند و اگر فکر کنند نرخ ارز تثبیت شده است، ممکن است ارزهایشان را به بازار بیاورند و یا اگر فکر کنند به دلایلی ممکن است عرضه بالا برود، ممکن است در بازار، تقاضا ایجاد کنند که از آنطرف مداخلات ارزی بانک مرکزی محتمل است. معاون پژوهشی پژوهشکده پولی بانکی افزود: به نظر می‌آید بعد از استقرار دولت یازدهم، مقداری نرخ ارز تثبیت شده و مقداری هم کاهش پیدا کرده است.

او با بیان این‌که ارز هم کالایی است مثل کالاهای

دیگر، تأکید کرد: در این دوره ما تورم داشتیم. یعنی کالاها گران می‌شدند، از آنطرف ارزمان ثابت بود. اتفاقی که می‌افتد این است که مثلاً شما می‌توانید فکر کنید که یک ماشین ایرانی سوار شوید یا یک ماشین خارجی، ماشین ایرانی به خاطر تورم مثلاً ۲۰ درصد گران می‌شود، اما ماشین خارجی اگر قیمتش به دلار ثابت باشد در مقابل نرخ ارز، ارزان می‌شود. یعنی سبد کالاهای مصرفی ما تحت تأثیر قرار می‌گیرد.

فاطمی با تأکید بر این‌که نرخ ارز تحقیقاً مهمترین شاخص اقتصاد کلان است، یادآور شد: نرخ ارز تنها شاخص اقتصاد کلان است که برای مطلع شدن از آن احتیاج به محاسبات جداگانه ندارد. هر وقت منافع ارزی ما به هر دلیلی مثل پایین آمدن قیمت نفت در دنیا یا تحریم و... محدود شد، همواره شاهد مداخله در قیمت ارز بودیم.

او یادآور شد: از سال ۸۱ به بعد که پول داخلی ما تقویت شد مرتب تولید و اشتغال ضعیف شد. وقتی پول داخلی ما تقویت می‌شود تقویت پول داخلی به این معنی است که کسی که بخواهد در بازار داخلی بفروشد باید با کالای ارزان‌تر خارجی که می‌آید، مقابله کند.

دکتر مشایخی از اعضای پانل نیز در این بخش با ورود به بحث افزود:

با تقویت پول ملی به پایه‌های پولی‌مان که تولید و اشتغال است، ضربه می‌زنیم. عجیب است که این فهمیده نمی‌شود. در صورتی‌که، پول ملی زمانی قوی می‌شود که پایه‌های تولید قوی شود. او افزود: برای تقویت پول ملی نرخ ارز را تثبیت می‌کنیم در حالی‌که تولیدمان را داریم ضعیف می‌کنیم. پایه‌های تولید ضعیف می‌شود، جوان‌های ما بیکار می‌شوند، واردات می‌آید و سرمایه‌گذاری صنعتی را کم می‌کند و تمام این مصیبت‌ها را سر کشور می‌آوریم برای اینکه قصدمان این است که پول ملی را قوی کنیم. در صورتی که باید دقت کنیم که پول ملی زمانی قوی می‌شود که تولید قوی شود.

مشایخی خاطرنشان کرد: ارز هر چه می‌خواهد بشود. اگر تولید قوی شد، پول ملی هم قوی می‌شود. چنین دعوایش با غرب این است که می‌گویند چرا پول ملی‌ات را قوی نمی‌کنی؟ می‌گوید: برای اینکه نمی‌خواهم صادراتم را از دست بدهم. برای اینکه می‌داند اگر پولش را گران‌تر کند به صادراتش لطمه می‌خورد.

او یادآور شد: این خیلی برای من عجیب است و من متحیر می‌شوم که چرا سر یک شعار سطحی اینقدر ما مملکت را معطل می‌کنیم. تثبیت نرخ ارز، در حالی که تورم ما رو به بالاست، یعنی

تضعیف تولید و در نتیجه تضعیف پول ملی.

ثابت نگه داشتن قیمت ارز عقلایی نیست

فاطمی ادامه داد: تا وقتی که تورم را کنترل نکنیم و نتوانیم تورم را در ارقام پایین نگه داریم، ثابت نگه داشتن قیمت هیچ کالایی از جمله ارز و کالاهای وارداتی نه امکان‌پذیر است و نه عقلایی است.

بدتر این است که تورم را از جیب همه پنهانی درمی‌آوریم.

او اظهار داشت: اگر بخواهم نرخ ارز را پیش بینی بکنم، اگر فرض کنم که پایان خرداد ۹۳، نرخ ارز روی سه هزار تومان بماند. با فرض تورم ۲۴ درصدی بانک مرکزی، نرخ ارز حقیقی در پایان سال ۹۳، سی درصد پایین‌تر از پایان سال ۸۱ خواهد بود و اگر این نرخ به ۴ هزار تومان برسد، همچنان ۱۰ درصد پایین‌تر از پایان سال ۸۱ است. او یادآور شد: اگر توانایی بانک مرکزی برای مداخله زیاد و علاقمند به مداخله باشد، می‌تواند نرخ را پایین نگه دارد. اگر بانک توانایی‌اش برای مداخله زیاد نباشد، این رقم افزایش پیدا خواهد کرد و این فاصله، یک زمانی فشار خودش را به اقتصاد وارد خواهد کرد. اگر بتوانیم به تدریج اصلاحش کنیم و حواسمان باشد با داستان تثبیت نرخ ارز دچار مشکل نمی‌شویم.

تفاوت ثبات با تثبیت نرخ ارز

فاطمی یادآور شد: تثبیت نرخ ارز با ثبات نرخ ارز فرق دارد. شما می‌توانید به ثبات نرخ ارز در یک بستر فکر کنید و بگویید که نرخ ارز من ثبات دارد، الان که ارز ۳۰۰۰ تومان است پایان سال ۳۸۰۰ تومان می‌شود. یعنی این کار را با ثبات انجام دهیم، این با تثبیت که به معنای ثابت نگه داشتن است و نگذاریم جابه‌جا شود متفاوت است. او به صراحت گفت: فشار عوامل سمت عرضه و تقاضا، در جهت افزایش نرخ ارز در سال ۹۳ قوی‌تر خواهد بود. در تحریم‌ها حتی اگر به توافق‌هایی هم برسیم اتفاق زیادی روی عرضه‌ی ارز نمی‌افتد. او ادامه داد: با توجه به اینکه آینده رخدادهای سیاسی هم مشخص نیست، تحلیل اثردهی درصدی از عوامل هم بسیار دشوار است. توان مداخله‌ی بانک مرکزی در بازار ارز شدیداً تابع این گفتار است.

فاطمی یادآور شد: با فرض مینا گرفتن نرخ ارز سال ۸۳، در آینده میان‌مدت که منظور یک ساله است، نرخ ارز می‌تواند تا سطحی حتی بسیار بالاتر از سطح فعلی هم افزایش پیدا کند.